

ДОВІДКА

Про впровадження технології
виховання рольовими іграми
в початковій школі

Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті, Державний стандарт початкової освіти зумовили необхідність оновлення змісту освіти та освітнього процесу, забезпечення підвищення та ефективності надання освітніх послуг. Сучасний освітній процес будуватиметься відповідно до потреб особистості та індивідуальних можливостей дітей, зростання їх самостійності, творчої активності.

Ігрова діяльність – один із найбільш перспективних методів навчання. Вона використовується для творчого мислення, формування практичних умінь та навичок, дає змогу стимулювати увагу і підвищувати інтерес до завдань, активізувати сприймання навчального процесу. Ігрова діяльність виконує наступні функції: розважальну, комунікативну, самореалізаційну, діагностичну, корекційну, соціалізаційну.

Вчителі початкової школи велику увагу приділяють впровадженню технології виховання рольовими іграми в початковій школі. Педагоги використовують дану ігрову діяльність в наступних випадках:

- 1) як самостійну технологію для засвоєння поняття, теми навчального предмета;
- 2) як елемент технології;
- 3) як урок або його частина (уведення, пояснення, закріплення, контрольні вправи);
- 4) як технології позаурочної роботи.

Щоб ігрова діяльність на уроці проходила ефективно і давала бажані результати педагоги користуються виконанням таких вимог:

1. Готовність учнів до участі у грі (кожний учень повинен засвоїти правила гри, чітко усвідомити мету її, кінцевий результат, послідовність дій, мати потрібний запас знань для участі у грі).
2. Забезпечення кожного учня необхідним дидактичним матеріалом.
3. Чітка постановка завдань гри. Пояснення гри – зрозуміле, чітке.
4. Складну гру слід проводити поетапно, поки учні не засвоять окремих дій, а далі можна пропонувати всю гру і різні її варіанти.
5. Дії учнів слід контролювати, своєчасно виправляти, спрямовувати, оцінювати.
6. Не можна допустити приниження гідності дитини (образливі порівняння, оцінки за поразку в грі, глузування тощо).
7. Доцільно розсадити учнів (звичайно непомітно для них) так, щоб за кожною партою сидів учень сильніший, а другий – слабший. У такому разі ігри між сусідами по парті проходять ефективніше і контролюються сильнішими. Розсадити учнів по рядах парт треба так, щоб рівень їхніх знань і розумового розвитку був приблизно однаковим, щоб шанс виграти мав кожен ряд учнів.

8. Гра на уроці має бути чітко організованою і цілеспрямованою. Учні мають засвоїти правила гри, крім того зміст гри, її форма повинні бути доступними для учнів.

У класних кімнатах початкової школи облаштовані ігрові куточки, в яких зосереджені казкові персонажі – Мудра Сова, Хитра Лисиця, Хитрий Вовк, Ведмідь, Коза і семеро козенят, Сірий Зайчик.

Дидактичне завдання гри визначають відповідно до вимог програми з урахуванням вікових особливостей та для формування математичних уявлень, логічного мислення, розвитку мовлення, ініціативи, кмітливості.

Педагоги школи використовують всі компоненти рольової гри, а саме:

- 1) ролі;
- 2) навчально-мовленнєва ситуація;
- 3) рольові дії;

та вчать учнів виконувати як соціальні так і міжособистісні ролі.

Форми рольових ігор є різноманітними. Вибір їх визначається вчителем відповідно конкретного завдання кожного уроку.

На уроках читання вчителі 1-4 класів використовують методики: інсценування казок, ляльковий театр, пантоміма, драматична розповідь, ігри для розвитку швидкості техніки читання.

Так, зокрема, вчителі 2-х класів (Коросташова Н.М., Коваль Н.Г., Білоус Н.В., Кривець Л.В.) використовують ігри «Кішка та мишка», «Розвідники», «Продовж казку» під час уроків читання по темах: «Світ дитинства у творах українських письменників», «У колі літературних казок», «Надійшла весна прекрасна...», «Скільки на Землі ще цікавого!».

На уроках української мови учні 3-в класу (вчитель Бабій Т.В.) з великим задоволенням грають у мовні розвиваючі ігри. Наприклад, при вивченні теми «Іменник» Тетяна Вікторівна пропонує такі ігри: «Допоможи рибалці спіймати потрібну рибку», «Допоможи Сонечку вгадати : істота чи не істота».

На уроці навчання грамоти в 1-г класі (вчитель Белкіна Т.Я.). Тема: «Звук і літера Ж. День народження літери і звука Ж». Кожній групі дали особливе завдання – запросити гостей – казкових персонажів, до складу імен яких входить звук [ж];

- принести подарунки: квіти, книги, ляльковий одяг;
- приготувати святкові гостинці з цим звуком;
- запросити дітей в іменах яких є цей звук;
- назвати звірів, птахів, комах, що завітали на день народження. Таким чином діти в цікавій формі знайомляться із звуком.

Вчитель 1-А класу Савченко С.І. під часу уроку з Я досліджую світ (тема: «Узагальнюючий урок за розділом «Світ, який мене оточує») вчить учнів «мандрувати» до «країни чудес». Діти потрапляли в гості до Весни, Літа, Осені, Зими, розгадували загадки, відповідали на запитання, пов'язані з сезонними змінами в природі.

Вчитель 2-В класу Білоус Н.В. під час уроку з української мови (тема: «Слова, що означають ознаки предметів») вчить учнів розвивати творчу уяву та творчі здібності дитини разом з казкарем-чарівником.

Вчитель 1-В класу Колупаєва Л.В. під час уроку з Я досліджую світ (тема: «Родинне дерево») використовує «Родовідне дерево» яке складане разом із батьками. Ця гра виховує здатність дорожити такими загальнолюдськими цінностями як життя, сім'я, батько, мати, родина.

Вчитель 2-А класу Коросташова Н.М. під час уроку з читання (тема: І. Франко «Лисичка і Рак») за допомогою гри «Що таке добре, і що таке погано» пропонує учням деформовані прислів'я та визначити їх тему (головну думку).

Вчитель 1-Б класу Шуліка С.М. під час уроку з Я досліджую світ (тема: «Звірі») формує природничі поняття та використовує гру «Хто живе? Де живуть?».

Вчитель 2-Б класу Коваль Н.Г. під час уроку з математики (тема: «Перевіряємо множення та ділення») використовує цікаві форми гри, зокрема «Допоможемо Незнайкові, де діти активно намагаються, відповідати, щоб довести Незнайкові, що на противагу йому вони дуже старанні, добре знають матеріал.

Вчителі початкової школи та вихователі ГПД широко використовують сюжетно-рольові ігри:

- Сюжетно-рольова гра «Зоопарк» (головною метою якою є збагатити знання дітей про диких тварин, про їх зовнішній вигляд, звички, харчування; розширити уявлення дітей про обов'язки співробітників зоопарку; формувати у дітей уміння творчо розвивати сюжет гри використовуючи будівельний підлоговий матеріал, різноманітно діяти з ним; розвивати мовлення, збагачувати словниковий запас): вчителі/вихователі - Савченко С.І., Шуліка С.М., Колупаєва Л.В., Белкіна Т.Я., Старостіна О.В.
- Сюжетно-рольова гра «Магазин - Супермаркет» (головною метою яких є формувати уявлення дітей про працю людей в магазині, різноманітності магазинів і їх призначення; вчити виконувати різні ролі відповідно з сюжетом гри; розвивати наочно-дієве мислення, комунікативні навички; виховувати доброзичливість, вміння рахуватися з інтересами і думками партнерів по грі, дбайливе ставлення до тварин): вчителі/вихователі – Коросташова Н.М., Коваль Н.Г., Білоус Н.В., Кривець Л.В., Шамкало І.Д.
- Сюжетно-рольова гра «Перукарня» (головною метою яких є ознайомити зі специфікою роботи чоловічого і жіночого перукаря; формувати уявлення дітей про те, як жінки доглядають за нігтями; вчити виконувати декілька послідовних дій, спрямованих на виконання його обов'язків; розвивати вміння вступати в рольову взаємодію, будувати рольовий діалог; виховувати культуру спілкування з «клієнтами»): вчителі/вихователі – Левчук Т.І., Гіріч А.Ф., Бабій Т.В., Фещук Л.І., Божкова Н.М.

- Сюжетно-рольова гра «Поліклініка» (головною метою якою є викликати у дітей інтерес до професії лікаря; формувати вміння творчо розвивати сюжет гри; закріпити назви медичних інструментів: фонендоскоп, шприц, шпатель; виховувати чуйне, уважне ставлення до хворого, доброту, чуйність, культуру спілкування): вчителі/вихователі – Онищук С.А., Гонтарук Я.І., Очеретня О.В., Левицька В.М., Князева Л.В.
- Сюжетно-рольова гра «Дитячий садок» (головною метою яких є розширити уявлення дітей про зміст трудових дій співробітників дитячого саду; виховувати дружні взаємини у грі між дітьми): вчителі/вихователі - Онищук С.А., Гонтарук Я.І., Очеретня О.В., Левицька В.М., Голощук О.М.
- Сюжетно-рольова гра «Сім'я» (головною метою яких є закріплювати уявлення дітей про сім'ю, про обов'язки членів сім'ї; розвивати інтерес до гри; вчити дітей розподіляти ролі й діяти відповідно до прийнятої на себе ролі, розвивати сюжет; спонукати дітей до творчого відтворення в грі побуту родини; вчити діяти в уявних ситуаціях, використовувати різні предмети – заступники; виховувати любов і повагу до членів родини та їх праці): вчителі/вихователі - Левчук Т.І., Гіріч А.Ф., Бабій Т.В., Фещук Л.І., Божкова Н.М.

Вихователі ГПД широко використовують:

- ігри та тренінги духовної спрямованості, які викликають та закріплюють емоційні стани та почуття людини, допомагають формувати у дітей духовні, гуманістичні та екологічні цінності, а саме: «Урятування річки від забруднення», «Утіш друга», «Поділись радістю» та ін. (вихователі – Голощук О.М., Булінг Н.Т., Старостіна О.В.) .
- ігри для розвитку координації та швидкості рухів, витривалості, фізичної сили та кмітливості, а саме: «Хто швидше?», «Мисливець і лисиці», гра «Група, струнко!», «Запам'ятай своє місце», гра «Біг в обручах», «Вудочка», «Вода, земля, повітря», «Усі на місці?», «Сусід ліворуч», «Північний і південний вітер», «На трьох ногах» (вихователі – Божкова Н.М., Шамкало І.Д., Князева Л.В.).

Велику увагу вчителі початкової школи та вихователі ГПД приділяють формуванню пізнавальної розкритості школярів через рольові ігри, а саме:

1. Вправа «Знайомство» (вчителі/вихователі – Савченко С.І., Шуліка С.М., Колупаєва Л.В., Белкіна Т.Я., Старостіна О.В.).
2. Вправа «Продовжуємо знайомитися» (вчителі/вихователі – Коросташова Н.М., Коваль Н.Г., Білоус Н.В., Кривець Л.В., Шамкало І.Д.).
3. Гра «Моя емблема» (вчителі/вихователі – Левчук Т.І., Гіріч А.Ф., Бабій Т.В., Фещук Л.І., Божкова Н.М.).
4. Гра «Асоціації» (вчителі/вихователі - Левчук Т.І., Гіріч А.Ф., Бабій Т.В., Фещук Л.І., Божкова Н.М.).

5. Гра «Опиши предмет» (вчителі/вихователі - Коросташова Н.М., Коваль Н.Г., Білоус Н.В., Кривець Л.В., Шамкало І.Д.).
6. Гра «Розминка» (вчителі/вихователі - – Савченко С.І., Шуліка С.М., Колупаєва Л.В., Белкіна Т.Я., Старостіна О.В.).
7. Гра «Хода людини» (вчителі/вихователі – Онищук С.А., Гонтарук Я.І., Очеретня О.В., Левицька В.М., Голощук О.М.).
8. Гра «Склади оповідання» (вчителі/вихователі – Левчук Т.І., Фещук Л.І., Онищук С.А., Гонтарук Я.І., Голощук О.М.).
9. Гра «Бліцтурнір» (вчителі/вихователі – Гіріч А.Ф., Коваль Н.Г., Кривець Л.В., Левицька В.М., Князева Л.В.).
10. Гра «Пересування» (вчителі/вихователі – Колупаєва Л.В., Белкіна Т.Я., Білоус Н.В., Левчук Т.І., Фещук Л.І., Божкова Н.М.).
11. Гра «З'єднай фігури» (вчителі/вихователі – Савченко С.І., Шуліка С.М., Коросташова Н.М., Кривець Л.В., Старостіна О.В.).
12. Гра «Пофантазуйте» (вчителі/вихователі – Онищук С.А., Білоус Н.В., Фещук Л.І., Колупаєва Л.В., Булінг Н.Т.).
13. Гра «Скласти оповідання з кінця» (вчителі/вихователі – Гонтарук Я.І., Фещук Л.І., Білоус Н.В., Кривець Л.В., Шамкало І.Д.).
14. Гра «Малюємо словом» (вчителі/вихователі – Левицька В.М., Фещук Л.І., Коваль Н.Г., Шуліка С.М., Голощук О.М.).
15. Гра «Придумай слово» (вчителі/вихователі – Савченко С.І., Шуліка С.М., Колупаєва Л.В., Белкіна Т.Я., Старостіна О.В.).
16. Гра «За щучим велінням...» (вчителі/вихователі – Левчук Т.І., Бабій Т.В., Очеретня О.В., Коросташова Н.М., Голощук О.М.).
17. Гра «Вгадай слово» (вчителі/вихователі – Кривець Л.В., Гіріч А.Ф., Савченко С.І., Левицька В.М., Шамкало І.Д.).
18. Гра «Формуємо рухові навички» (вчителі/вихователі – Савченко С.І., Шуліка С.М., Булінг Н.Т., Старостіна О.В., Белкіна Т.Я., Коросташова Н.М., Шамкало І.Д., Білоус Н.В., Кривець Л.В., Левчук Т.І., Гіріч А.Ф., Князева Л.В., Божкова Н.М., Онищук С.А., Голощук О.М., Левицька В.М., Очеретня О.В.).
19. Гра «Закінчи фразу» (вчителі/вихователі – Коросташова Н.М., Коваль Н.Г., Білоус Н.В., Кривець Л.В., Савченко С.І., Шуліка С.М., Колупаєва Л.В., Белкіна Т.Я., Левчук Т.І., Гіріч А.Ф., Бабій Т.В., Фещук Л.І., Старостіна О.В., Шамкало І.Д., Божкова Н.М., Князева Л.В., Булінг Н.Т.).
20. Гра «Я – актор» (вчителі/вихователі – Колупаєва Л.В., Белкіна Т.Я., Білоус Н.В., Кривець Л.В., Левчук Т.І., Фещук Л.І., Онищук С.А., Гонтарук Я.І., Очеретня О.В., Левицька В.М., Голощук О.М., Божкова Н.М.).
21. Ігри – драматизації «Ріпка», «Колобок», «Теремок», «Три ведмеді» та ін. (вчителі/вихователі - Левчук Т.І., Гіріч А.Ф., Бабій Т.В., Фещук Л.І., Коросташова Н.М., Білоус Н.М., Кривець Л.В., Савченко С.І., Шуліка С.М., Колупаєва Л.В., Белкіна Т.Я.)

Підводячи підсумок, можна стверджувати, що педагоги початкової школи розуміють, що якісний розвиток основних психічних процесів (сприймання, увага, пам'ять, мислення, уява) у молодшому шкільному віці залежить від того, на скільки успішно організована навчальна діяльність.

Рекомендації:

- частіше використовувати ігрові елементи у формі слова, фрази, запису, особливих рухів (нахили, заплющення очей, оплески);
- використовувати технологію, як роль емоційної розрядки, запобігання втоми дітей, зниження гіподинамії;
- продовжувати працювати над вдосконаленням творчої активності учнів, самовиховання та самореалізації здійсненням послідовності, наступності та єдності навчання та виховання.